

Gernot NUSSBÄCHER

AMINTIRI DESPRE PAUL BINDER¹

ERINNERUNGEN AN PAUL BINDER

Zusammenfassung: Die Bekanntschaft und Freundschaft mit Paul Binder erstreckte sich über die Zeitspanne 1960-1995.

In den Erinnerungen wird mehr auf nicht-geographische Aspekte der Tätigkeit von Paul Binder eingegangen, auf die kulturgeschichtlichen Arbeiten, die zum Teil mit Dr. Arnold Huttmann (1911-1997) veröffentlicht wurden, auf seine Honterus-Forschungen, gemeinsame Ausflüge und Arbeiten sowie auf den Gedenkartikel zu seinem 60. Geburtstag und die letzte Zeit seines Lebens.

Durch seine Dreisprachigkeit war Paul Binder ein Vorbild in der Erforschung der geschichtlichen und kulturellen Beziehungen zwischen den drei wichtigsten Völkern Siebenbürgens.

Als Beilagen werden eine Auswahlliste seiner historischen Veröffentlichungen und eine rumänische Übersetzung des Gedenkartikels zu seinem 60. Geburtstag gedruckt.

Sesiunea comemorativă din 28 octombrie 2011 este dedicată, în primul rând, profesorului dr. Paul Binder în calitatea sa principală de geograf. Ca istoric, să-mi fie permis să nu mă refer la această parte a activității sale, pe care alți specialiști o cunosc mai bine, ci să contribuie cu câteva amintiri care se leagă de activitatea sa de istoric, unde am avut colaborări timp de vreo trei decenii.

L-am cunoscut pe Paul Binder mai întâi dintr-o lucrare a sa despre hidronimul de Hârțibaciu, aproximativ în anul 1960, când eu eram încă student. Personal, ne-am cunoscut mai târziu, după 1962, când am lucrat la Arhivele Statului Brașov, unde el venea ca cercetător la sala de studiu. Relațiile noastre s-au dezvoltat frumos, așa încât el, fiind mai în vârstă, mi-a oferit să ne tutuim, ceea ce am acceptat cu bucurie. Aveam și oarecare origini comune, anume: și tatăl meu s-a născut în colonia Fabricii de zahăr Bod, ca și Paul Binder, ceea ce de asemenea ne-a apropiat.

În vremea aceea, Paul Binder a lucrat mult cu doctorul Arnold Huttmann (1911-1997), renumitul cardiolog și istoric al medicinei. Stau mărturie mai multe studii importante despre istoria culturii românești din secolul al XVI-lea, care au deschis orizonturi noi și pe baza unor izvoare noi descoperite.

După ce doctorul Huttmann a plecat din țară, în anul 1973, mai multe studii elaborate în comun au putut apărea numai cu numele lui Paul Binder.

Tangențe noi doi am avut și în cercetările despre marele umanist sas brașovean Johannes Honterus (1498-1549), a cărui operă geografică a fost atent analizată de către Paul Binder, în vreme ce eu am contribuit cu date noi despre viața și răspândirea operei lui Honterus.

---

¹ La sesiunea din 28 octombrie 2011, o parte din gândurile de mai jos au fost expuse numai verbal.

Paul Binder a avut viziunea frumoasă de a publica opera principală a lui Honterus – *Elementele Cosmografiei* – într-o ediție cvadrilingvă: latină, română, germană și maghiară. Pentru versiunea românească a cooptat-o pe distinsa cercetătoare Valeria Căliman (1901-1992). În condițiile de atunci (1988) a putut apărea numai textul original și traducerea în limba română, la care noi doi am semnat împreună studiul introductiv.

Prin Paul Binder am primit mai multe cărți noi din Ungaria, privind istoria Transilvaniei.

Îmi amintesc, de asemenea, pasiunea cu care a lucrat la atlasul istoric al Transilvaniei, întocmind zeci de hărți.

O altă amintire se leagă de o excursie, împreună cu dr. Otto Mittelstrass, președintele Societății de Studii Transilvane, la cetatea Rucăr, unde am fost invitat și eu.

Paul Binder avea o casă foarte ospitalieră și de mai multe ori m-a invitat și pe mine când avea oaspeți din Ungaria și Germania.

Îmi amintesc, de asemenea, că de multe ori l-am vizitat pentru traduceri sau corecturi în locuința sa din blocul din Bulevardul Victoriei, unde avea o cameră (prea mică ticsită de cărți și de documentații).

Familia a avut multă înțelegere, mai ales soția, Andrea, care respecta activitatea lui științifică – ceea ce a constituit mereu un sprijin moral puternic pentru el.

O frumoasă amintire a prieteniei noastre sunt zecile de extrase și volumele cu dedicații pe care le-am primit de la el. Majoritatea lor sunt legate acum în patru volume de Paul Binder și un volum de Binder-Huttmann, și le folosesc de multe ori cu folos și cu plăcere pentru documentarea lucrărilor mele.

O anexă a textului de față cuprinde o listă selectivă a publicațiilor ne-geografice ale prietenului meu Paul Binder, care însă nu are pretenția de a fi completă.

Cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani, am publicat un articol bazat pe declarațiile sale date mie într-un amplu interviu. Acest articol, în traducere românească, formează o a doua anexă. La apariția articolului, chiar în ziua de naștere, la 9 martie 1995, el a zis că „parcă e un necrolog pentru mine”, deși articolul se dorea a fi o recunoaștere publică a meritelor sale – sau măcar a unora din ele – la acea zi aniversară, spre satisfacția și bucuria celui sărbătorit. Nimeni nu știa atunci că, peste exact trei luni, viața lui se sfârșea. Totul părea să fie bine după operația din 11 ianuarie, și el a plecat în Ungaria, pentru a ține cursul său convenit despre istoria sașilor transilvăneni. Acolo însă boala nemiloasă l-a doborât, a fost adus acasă și îngrijit de familia sa în condiții deosebit de grele. Cu toate acestea, el nu accepta gravitatea situației și încerca cu toate puterile, să-și termine unele lucrări și să le dea la dactilografiat. Pentru ușurarea situației familiei, la începutul lunii iunie, Paul Binder a fost transferat la căminul de îngrijire intensivă din Blumăna, condus chiar de fiica sa mai mare, Andrea. Pentru sâmbătă, 10 iunie, am convenit să-l vizitez prima dată acolo, când, la 9 iunie, m-a sunat Horia Salcă (atunci redactor șef la „Transilvania Express”) și mi-a cerut să scriu un articol comemorativ, care apoi a apărut în nr. 538 din 13 iunie 1995.

Înmormântarea a avut loc duminică, 11 iunie 1995, la cimitirul evanghelic din str. Lungă, nr. 2, cu o largă participare. Atunci, dr. Paul Binder a fost evocat în cele trei limbi transilvănene, în care și pentru care a slujit atât de frumos. Citez din articolul menționat: „Datorită trilingvismului său, dr. Paul Binder este un caz model pentru cercetarea legăturilor istorice și culturale ale celor trei populații principale din Transilvania”.

Ulterior am mai publicat articole comemorative despre dr. Paul Binder în ziarele „Karpatenrundschau” (nr. 24 din 15 iunie 1995) și „Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien” (nr. 625 din 16 iunie 1995).

Închei contribuția mea, ce nu poate cuprinde decât parțial ceea ce am trăit cu el, afirmând că sunt foarte recunoscător lui Dumnezeu că am avut privilegiul de a-l cunoaște pe dr. Paul Binder mai îndeaproape și de a putea colabora frumos cu el; de asemenea, că el mi-a dăruit prietenia sa, ceea ce a fost o reală îmbogățire a vieții mele.

ANEXA 1

O VIAȚĂ MULTILATERALĂ DE CERCETĂTOR DR. PAUL BINDER LA 60 DE ANI²

Cunoscutul și merituosul geograf și istoric dr. Paul Binder, un prieten vechi și colaborator, s-a născut la 9 martie 1935, ca fiu al inginerului Paul Binder și al învățătoarei Klára (născută Mátyás), în Colonia Fabricii de zahăr Bod, care, din punct de vedere administrativ, aparținea atunci de orașul Brașov. Strămoșul său a fost cunoscut ca „Afrika-Binder”, fiind negustorul din Sebeș-Alba, care era colecționar de plante exotice și de obiecte etnografice, Franz Binder (1820-1875).

Paul Binder a urmat Școala elementară de la Fabrica de zahăr Bod, apoi, în anii 1945-1948, Liceul romano-catolic de băieți, iar după reforma școlară din anul 1948, Liceul mixt maghiar din Brașov, pe care l-a absolvit în anul 1952. În anii 1952-1956, Binder a studiat, la Universitatea maghiară „Bolyai” din Cluj, geologia și geografia. Primul său loc de muncă a fost, în anii 1956-1959, la Jimbolia, unde și-a perfecționat și cunoștințele de limbă germană.

După aceea, a revenit la Brașov, fiind angajat la Biblioteca Regională. După o perioadă scurtă, în care a predat geografia la Bod, în anii 1964-1968, a lucrat din nou la Biblioteca Regională, unde s-a preocupat îndeosebi de elaborarea bibliografiei locale. În această perioadă a început să se preocupe de istoria culturală românească medievală, pentru care a colaborat îndeosebi cu doctorul Arnold Huttman. Roadele acestei perioade sunt o serie de studii comune, bine documentate, care aduc completări valoroase la legăturile dintre istoria culturală românească și cea săsească. Ca cel mai tânăr, a participat și arhivistul brașovean Gernot Nussbächer, iar renumitul profesor universitar dr. Jakó Zsigmond din Cluj a denumit acest „trifoi” de cercetători „Școala brașoveană” (de istoria culturii).

Ca bibliotecar, Paul Binder a făcut multă „muncă de teren” în regiunea Brașov și din acea perioadă datează relația reciproc antrenantă cu profesorul dr. Fritz Keintzel-Schön (1904-1971), din Ticușul Vechi.

După anul 1964, Paul Binder s-a dedicat tot mai mult istoriei și în special istoriei culturale și a început aspirantura la Universitatea din Iași, la prof. dr. Ioan Șandru. În anul 1971, Paul Binder a obținut titlul academic de doctor în geografie istorică, cu teza

---

² Articol apărut în publicația „Karpatenrundschau”, anul 28 (39), nr. 10 (2285), 9 martie 1995, p. 1 și p. 6. (Traducere din limba germană de Gernot Nussbächer)

Orașul Brașov – studiu de geografie istorică. Lucrarea propriu-zisă are un volum, anexele formează încă trei alte volume.

În anul 1968, Paul Binder a trecut în învățământ și a predat mai întâi la Liceul „Dr. Ioan Meșotă”, apoi la Liceul Pedagogic, având ore și la Liceele „Andrei Șaguna” și „Unirea”.

După diferite studii și colaborări la publicații științifice, în al cincelea deceniu al vieții sale a trecut la publicații de cărți proprii: 1976 – *Călători ardeleni în vechea Europă*, 1981 – *Breslele din Transilvania* (în colaborare cu Kovács Géza), 1982 – *Trecutul nostru comun*, 1983 – *Călători în Imperiul Otoman*.

În anul 1986, dr. Paul Binder a fost pensionat de boală din cauza unei afecțiuni cardiace și a unui melanom, care a fost îndepărtat prin operație. Astfel, el a avut mai mult timp pentru studiul intensiv al izvoarelor și de strângere de materiale pentru lucrarea sa *Lexicon Transsilvanicum*, care cuprinde circa șase metri de poliță-raft de documentații detaliate pentru toate localitățile Transilvaniei istorice, care sunt completate în continuu.

Anul 1989 a constituit și pentru dr. Paul Binder o schimbare. Din anul 1973, când a participat la o sesiune științifică a Societății de Studii Transilvane la Stuttgart, nu i s-a mai permis plecarea în străinătate. După 1989 a putut pleca din nou în străinătate și, începând din anul 1990, în fiecare an a lucrat la Biblioteca Transilvană din Gundelsheim și la Biblioteca Națională Maghiară din Budapesta.

În anii 1991-1992, dr. Paul Binder a predat geografia la Universitatea particulară „George Barițiu” din Brașov, iar în anii 1993-1994 a fost conferențiar-oaspete la universitățile din Debrecen și Szeged, unde a predat istoria Transilvaniei.

Și publicațiile în formă de volum au primit un nou avânt. În anii 1991-1993, el a colaborat la *Ghidul Transilvaniei*; în anul 1993 a putut fi tipărită, în sfârșit, după mulți ani de așteptare, lucrarea comună cu dr. Paul Cernovodeanu despre istoria catastrofelor naturale din trecutul României până la anul 1800.

În 1994 s-au publicat *Istoria bisericilor și școlilor evanghelice maghiare din Transilvania (1542-1860)* și *Istoria domeniului familiei Beldi din Budila* (la aniversarea de 700 de ani de la prima mențiune a localității Budila). Un alt volum despre nume de familie și toponime istorice din zona Bistriței și a Văii Rodnei (1698-1865) a apărut la Budapesta.

Tatăl, ing. Paul Binder (1900-1987), a urmărit și a promovat cu multă implicare cariera științifică a fiului său. Timp de mulți ani, el a dactilografiat manuscrisele fiului său și a întocmit bibliografia publicațiilor sale. Dr. Paul Binder nu a completat această evidență, dar în afara publicațiilor de carte menționate, el a publicat sute de studii și articole de ziar în limbile română, maghiară și germană. Unele dintre acestea, din cauza reglementărilor de cenzură de dinainte de 1989, au apărut și sub pseudonime. Astăzi, extrasele publicațiilor sale științifice sunt legate în cinci volume, la care se adaugă un volum cu studii publicate în limba germană în anii 1963-1991. O serie de lucrări sunt încă în manuscris, printre care *Izvoare maghiare cu privire la istoria sașilor*. Sub tipar sau în pregătire pentru tipar sunt alte lucrări, ca *Nobilitas Saxo-Transsilvanica* și altele.

Dr. Paul Binder este membru al Societății de Studii Transilvane și, ca atare, a avut ani de-a rândul relații științifice bune cu președinții Societății, Dr. Ernst Wagner și Dr. Otto Mittelstrass. De asemenea, el este și membru în Asociația Muzeului Ardelean din Cluj.

Dr. Paul Binder împreună cu prof. Janitsek Jenö din Cluj au cercetat toponimele de la nord de Țara Bârsei, în fosta *terra Zek*, iar după aceea el dorește să se dedice și toponimelor din Țara Bârsei.

La 11 ianuarie 1995, dr. Paul Binder a fost operat de o tumoare cerebrală, dar cu toate acestea, în pragul celui de-al șaptelea deceniu al vieții sale, se dedică cu un nou elan unor noi lucrări de cercetare. Pentru lunile martie și aprilie 1995 el a acceptat din nou să conferențieze la Szeged despre istoria sașilor din Transilvania.

Prin munca sa neobosită de cercetare, colecționare și publicare, timp de mai mult de trei decenii, dr. Paul Binder a elaborat contribuții valoroase privitoare la geografia și istoria Transilvaniei, la conviețuirea populațiilor din această zonă. Drept recunoaștere a acestor merite, dr. Paul Binder este unul din istoricii brașoveni cuprinși în *Enciclopedia istoriografiei românești* (1978) și în *Lexiconul sașilor transilvăneni* (1993).

Dr. Paul Binder a fost colaborator al revistei „Volkszeitung” (1957-1968) și este colaborator al revistei „Karpatenrundschau” și al altor publicații brașovene în limbile română și maghiară. În revista „Karpatenrundschau” multe din lucrările sale au fost recenzate, de asemenea, s-a relatat despre activitățile sale ca persoană a vieții publice.

ANEXA 2

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 1964-2000

1. BINDER, Pavel, Incunabule păstrate în bibliotecile documentare din sud-estul Transilvaniei, Studii și cercetări de bibliologie, XII, 1964.
2. BINDER, Pavel, Etimologia, sensul inițial și evoluția numelui topic „Brașov”, Limbă și literatură, VIII, 1964.
3. BINDER, Pavel, Considerații istorice cu privire la primele așezări românești amintite în documentele medievale (Localizarea lui „Kerch Olachorum”), Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, VII, 1964.
4. BINDER, Pavel, Localizarea districtului român bănățean Cuiеști, o veche organizație a populației băștinașe, Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, VII, 1964.
5. BINDER, Pavel, Contribuții la studiul dezvoltării feudalismului în Maramureș și în nordul Transilvaniei, Studii și articole de istorie, X, 1967.
6. BINDER, Pavel, Contribuții la localizarea Cruceburgului și unele probleme legate de ea. Culegere de studii și cercetări, Brașov, I, 1967
7. BINDER, Pavel; HUTTMANN, Arnold, Cu privire la datarea și geneza Cazaniei I, tipărită de diaconul Coresi, Limba Română, 1967.
8. HUTTMANN, Arnold; BINDER, Pavel, Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanul, primul tipograf roman, Limbă și literatură, vol XVI, 1968.
9. HUTTMANN, Arnold; BINDER, Pavel, Geneza Cazaniei a II-a (1581) și legăturile diaconului Coresi cu tipografia latină din Brașov, Studii de limbă literară și filologie - 1969.
10. BINDER, Pavel; HUTTMANN, Arnold, Românii din Brașov în epoca Reformei, Studii și articole de istorie XIII, 1969.
11. BINDER, Pavel, Contribuții la geneza Paliei de la Orăștie, operă de colaborare a cărturarilor din Țara Românească și Banat, Studia bibliologica, III, 1969.
12. BINDER, Paul; HUTTMANN, Arnold, Laurentius Fronius, ein Kronstädter Buchdrucker, Holzschnittmeister und Maler des 16. Jahrhunderts, Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 1971.
13. BINDER, Pavel, HUTTMANN, Arnold, Mediul cultural românesc al Brașovului în epoca coresiană, Limba Română, 1971.

14. BINDER, Pavel, O ipoteză privind caracterul patronajului exercitat de juzii Brașovului asupra tipografiei coresiene, *Limba Română*, 1971.
15. BINDER, Pavel, Începuturile Reformei din Transilvania și românii din Hunedoara, *Limba Română*, 1971.
16. Binder Pál, A Barcaság és Háromszék kapcsolatainak történelméből (Din istoria legăturilor dintre Țara Bârsei și Trei Scaune), *Aluta*, 1971.
17. BINDER, Pavel, Ștefan Mailat (circa 1502-1551), boier român și nobil transilvănean. Date despre românitatea lui, *Studii, revistă de istorie*, nr. 2/1972.
18. BINDER, Paul, Die Rolle der Siebenbürger Sachsen im Bauernaufstand von 1437-1438. *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 1971.
19. Binder Pál, A magyar folnagy és a román fánogiu tisztégnévről (Despre denumirea funcției ungurește „folnagy” și românește „fánogiu”), *Nyelv- és irodalomtudományi közlemények* 1/1972.
20. HUTTMANN, Arnold; BINDER, Pavel, Contribuții la cunoașterea vieții și activității diacului Lorinț, *Studii de limbă și filologie*, II - 1972.
21. BINDER, Pavel, Precizări cu privire la perioada coresiană a culturii brașovene, *Limba Română*, 1973.
22. BINDER, Pavel, Un fragment necunoscut al Molitvenicului coresian, *Limba Română* - 1973.
23. BINDER, Pavel, Românii și Reforma. Scurte contribuții la istoria culturii românești din secolul al XVI-lea, *Studii de limbă literară și filologie*, III, 1974.
24. BINDER, Pavel, Transylvanian Saxons as Turkish Clerks. Marcus Scherer and Marcus Benkner, *Revue roumaine des études sud-ouest-européennes*, 3/1974.
25. BINDER, Pavel, Itinerariul transilvănean al lui Vlad Țepeș, *Revista de istorie*, 27, nr. 10/1974.
26. BINDER, Pavel, Contribuții privind domnia lui Mihai Viteazul în Transilvania, *Revista de istorie*, 28, nr. 4/1975.
27. BINDER, Paul, Kulturaustausch in Siebenbürgen auf dem Gebiete des Buchdrucks, *Siebenbürgisches Archiv* 12, 1975.
28. BINDER, Paul, Das Tagebuch des Siebenbürgers Stephan Halmágyi über seine Reise nach Deutschland in den Jahren 1752/1753, *Niedersächsisches Jahrbuch für Kandesgeschichte*, 1975.
29. BINDER Pál, Heltai Gáspár születési helye és családja (Locul de naștere și familia ale lui Heltai Gáspár) *Nyelv- és irodalomtudományi közlemények* 1/1975 + Călători ardeleni în vechea Europă, 1976.
30. BINDER Pál, Adatok Pécsi János énekesszerző életéhez (kb. 1550-1581) (Date cu privire la viața autorului de cântece Pécsi János, cca. 1550-1581) *Nyelv- és irodalomtudományi közlemények* 1/1976.
31. BINDER, Paul, Sur les liens de l'Église évangélique saxonne de Transylvanie avec Genève, *Revue Roumaine d'histoire*, nr. 2/1976.
32. BINDER, Paul, Ein dokumentarischer Hinweis auf die „hospites” in Siebenbürgen, *Forschungen zur Volks und Landeskunde*, 1976.
33. BINDER Pál, Bethlen Miklós egyes erdélyi várossal folytatott levelezéséből (Din corespondența lui Bethlen Miklós cu un oraș din Transilvania), *Aluta*, 1976/1977.
34. BINDER, Pavel, Mediul cultural român-ortodox al Brașovului în secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, *Mitropolia Ardealului*, 1978.
35. BINDER Pál, XVI. századi levelek a Brassói Allami Levéltárból (Scrisori din secolul al XVI-lea din Arhivele Statului Brașov), *Nyelv- és irodalomtudományi közlemények*, 1979.
36. BINDER, Paul, Abrudul medieval (1201-1720), *Apulum*, XVIII, 1980.
37. BINDER Pál, A testvériség és a együttélés hagyományaiából (Din tradițiile frăției și conviețuirii), *Aluta*, 1980. + Breslele din Transilvania, în colaborare cu Kovács Géza, 1981.
38. BINDER Pál, Közös multunk. Románok, magyarok, németek és délszlavok feudalizmus kori falusi és városi együttéléséről (Trecutul nostru comun. Despre conviețuirea românilor,

maghiarilor, germanilor și slavilor de sud în sate și orașe în perioada feudală), Kriterion, Bukarest, 1982. + Călători în Imperiul Otoman, 1983.

39. BINDER, Paul, Epidemiile de ciumă din Transilvania în secolul al XVII-lea (1622-1677), Apărarea sănătății ieri și azi, București, 1984.

40. BINDER, Paul, Sächsische und seklerische siedlungsgeschichtliche Interferenzen im Repser Gebiet, Forschungen zur Volks- und Landeskunde Nr. 2/1985

41. BINDER, Paul, Marcu Vodă, asociatul la domnie al lui Mihai Viteazul, pretendent domnesc în Moldova și moșile sale din Transilvania, Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A.D. Xenopol” Iași, nr. 1/1987.

42. HONTERUS, Johannes, Rudimenta cosmographica - Elementele Cosmografiei, Brașov 1542. Textul original latin și traducerea în limba română de Valeria Căliman cu o introducere de Paul Binder și Gernot Nussbächer, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988.

43. BINDER, Paul, Isaac Basirius und die siebenbürgisch-sächsischen Gelehrten, Forschungen zur Volks- und Landeskunde 1991.

44. BINDER Pál, A „Siebenbürgen” fogalomjelentés-változátai (Despre schimbările semantice ale denumirii de „Siebenbürgen”), Századok (Budapesta), 3-4/1992.

45. CERNOVODEANU, Paul; BINDER, Paul, Cavalerii Apocalipsei, Calamitățile naturale din trecutul României (până la 1800), București, 1993, p. 255.

46. BINDER, Paul, Der Humanist Christian Schesaeus und Klausenburg, Forschungen zur Volks- und Landeskunde Nr. 2/1993. + Reiseführer Siebenbürgen în colaborare 1993

47. BINDER Pál, Az erdélyi magyar evangélikus egyházközségek és iskolák története és névtára (1542-1860) (Istoria și listele de nume ale comunităților bisericești și școli evanghelice maghiare din Transilvania (1542-1860), f. I. 1994, p. 184.

48. BINDER Pál, Beszterce és Radna-Völgy történelmi személy- és helynevei (1698-1865) (Magyar névtári dolgozatok 136), Numele de persoane și de locuri istorice din zona Bistriței și Văii Rodnei (1868-1865) (Studii fr onomastică maghiare vol. 136), Budapest 1994, p. 404.

49. BINDER Pál, A bodolai (Béldi) uradalom története (Bodola, Keresztvár vagy Nyén, Márkos és Bodzaforduló, (Istoria domeniului familiei Béldi din Budila, Teliu, Mărcuș și Întorsura Buzăului) Szecseleváros 1994, p. 164.

50. BINDER, Paul, Pământul României în literatura geografică săsească (1701-1994), Editura Aldus, Brașov, 1998, p. 414.

51. BINDER Pál, Brassói magyar krónikások és barcasági evangélikus egyháztörténészek (1550-1800) (Cronicari maghiari brașoveni și istorici ai bisericilor evanghelice din Țara Bârsei (1550-1800), Szecseleváros, 2000, 374 p. + il.